

FINNIUS

Financiële dijkbewaking in Nederland: code rood

---

8 maart 2024

🕒 5 MINUTEN

Strijd tegen witwassen is gebaat bij meer armslag voor poortwachters

Op school leerde ik van slapers, dromers en wakers. Ouderwetse namen voor verschillende dijken die samen een stevige beschermingswal vormen en Nederland behoeden voor overstroming. Goed concept en werkt nog steeds, ook als we onze samenleving moeten beschermen tegen andere zaken dan hoog water. Denk aan het bewaken van de integriteit van het financieel stelsel en het voorkomen dat criminele gelden daar makkelijk in uitmonden of doorheen stromen. Hiertoe zijn poortwachters aangewezen zoals bijvoorbeeld financiële instellingen, accountants, advocaten, notarissen, kunsthandelaren en casino's. Zij hebben een grote rol gekregen in de financiële dijkbewaking en moeten de stormvlag hijsen als zij geldstromen signaleren die duiden op witwassen. Zij vormen met FIU Nederland en de opsporing- en vervolgingsautoriteiten een beschermingswal. Maar is die vorm van dijkbewaking ook effectief?

Niet echt, want het bestaande 'weerbaarheidssysteem' tegen witwassen leidt tot hoge maatschappelijke kosten met verbluffend weinig effect. In 2022 hebben de gezamenlijke Nederlandse poortwachters in totaal ruim 1.8 miljoen ongebruikelijke transacties gemeld aan FIU Nederland. Dit aantal is goed voor bijna 10% van het totale aantal meldingen dat alle FIU's wereldwijd hebben ontvangen.^[1] U leest het goed; wereldwijd. Je zou hopen dat de inspanningen van die Nederlandse poortwachters dan in ieder geval tot impactvolle vervolging leidt. Dus hoe zit dat?

Als een FIU melding er toe leidt dat een transactie de status 'verdacht' krijgt, dan komt de informatie over de transactie beschikbaar voor het OM en de opsporingsinstanties. Die informatie wordt onderdeel van een enorm stuwmeer aan data waaruit het OM en opsporingsinstanties informatie kunnen putten. Maar deze informatie blijkt met name gebruikt te worden voor sturing en tactiek met betrekking tot een zaak waar al een signaal over is of waar zelfs al een onderzoek naar subjecten is gestart. Er blijken weinig nieuwe onderzoeken mee te worden opgestart. De FIU meldingen zijn zo bezien vooral bijvangst in lopende opsporingsonderzoeken of zaken die al bekend zijn bij de opsporingsinstanties.

Het OM geeft in haar meest recente jaaroverzicht (2022) aan: "*Bij elkaar leidde dat in 2022 tot 4.351 witwaszaken waarvan het OM 3.200 zaken tot een afdoening heeft geïnitieerd waar consequenties (voorwaardelijk sepot, transactie of dagvaarden) voor verdachte aan zijn verbonden*".^[2] Het aantal zaken dat op zitting wordt gebracht en het aantal veroordelingen heb ik niet kunnen vinden. Of het OM-resultaat nu krachtig of slap is, is lastig te duiden. Het komt in ieder geval niet over als erg in evenwicht met de inspanningen die de poortwachters doen (10% van de wereldwijde FIU meldingen) en met de enorm hoge boetes die poortwachters krijgen als zij een FIU melding niet of te laat doen.

Het OM ziet dat denk ik anders. In het Jaarbericht 2022 beschrijft het OM dat witwassen veelal gerelateerd is aan georganiseerde criminaliteit en dat strafrechtelijke interventie met betrekking tot

witwassen als minder effectief wordt gezien. Overweging is dat criminelen te snel leren en hun werkwijze makkelijk aanpassen: “De ‘korte klap’ tegen deze organisaties lijkt effectief, maar versterkt feitelijk criminele netwerken, doordat hun ‘zwakke schakels’ na de korte klap eruit gefilterd zijn. Voor een effectieve bestrijding van criminaliteit en criminele geldstromen is het beter om facilitators aan te pakken.”^[3] Dat klinkt niet eens onlogisch, maar etaleert wel de enorme onmacht met betrekking tot het effectief aanpakken van witwassen.

Kan het anders? Jazeker, en dat is niet eens zo’n grote stap. Bij het monitoren van transacties is het nu namelijk ‘ieder voor zich’. Het samenwerken en verdelen van taken wordt gehinderd door een verbod op uitbesteding in de Wwft. Er wordt wel geprobeerd deze Nederlandse uitvinding (zonder basis in het unierecht) te herstellen, maar vreemd genoeg alleen voor banken en niet voor alle poortwachters. Verder leiden de initiatieven om informatie te delen tussen poortwachters tot spanning met privacyregels. Ook stuit het gebruik van innovatieve monitoringstechnieken op argwaan bij de toezichthouders en is de bestuurlijke handhaving van die toezichthouders met name gericht op het meldgedrag van de poortwachters.

Maar als de poortwachter zo’n essentiële rol wordt toegedicht in het tegengaan van witwassen, geef die poortwachter dan de ruimte. Met andere woorden: stel juist die poortwachter in staat om informatie uit te wisselen en om transactiemonitoring gezamenlijk te doen of dit uit te besteden. Stimuleer innovatieve vormen van transactiemonitoring. Laat de huidige handhavingfocus op het meldgedrag van poortwachters los, gezien het nogal beperkte gebruik van die meldingen door de opsporingsautoriteiten. Die vorm van handhaving leidt er vooral toe dat poortwachters zich richten op ‘tick the box’ om een boete te voorkomen in plaats van het repareren van kwetsbaarheden als onbedoelde *facilitator*. Door alle aandacht te richten op het delen van typologieën, trends en concrete verschijningsvormen kunnen poortwachters en opsporingsautoriteiten elkaar wijzer maken. Zo kan iedere partij zijn inspanning veel beter richten. Een garantie dat witwassen wordt voorkomen is het niet, maar het zou wel tot een beter resultaat moeten leiden dan de huidige aanpak die aantoonbaar ineffectief is.

Daarbij is er ook momentum. Het alomvattende ‘plan van aanpak witwassen’ staat – door de formatieperiode – namelijk lang geparkeerd in de wachtkamer van de regelgever. Dat biedt een uitgelezen kans om dat plan uit te breiden, aan te passen en bij te stellen, zodat het huidige ‘meer van hetzelfde’-pad kan worden verlaten. Als we dat nou gewoon eens doen, misschien wordt het dan nog wat en leidt verhoogde dijkbewaking ook tot meer concreet resultaat.

^[1] Dit getal is gebaseerd op informatie van de Egmont groep en FIU Nederland. Reken even mee: wereldwijd zijn in de periode juli 2021 tot juli 2022 in totaal 15.773.126 transacties aan alle FIU’s op

aarde gemeld. Omdat de verslaglegging van FIU Nederland per kalenderjaar gaat is het gemiddelde genomen van de in 2021 en 2022 aan FIU Nederland gemelde ongebruikelijke transacties (1.230.441 + 1.896.176 : 2). Dat is gemiddeld 1.563.293 over de twee jaren. Het aandeel meldingen aan FIU Nederland t.o.v. het wereldwijde totaal is daarmee 9,9% (1.563.293 : 15.773.126 * 100% = 9,9%).

[2] Zie OM Jaaroverzicht criminele geldstromen 2022, p. 13.

[3] Zie OM Jaarbericht 2022, p. 11.

Specialisten

Casper Riekerk

T +31 (0)20 767 01 80

T +31 (0)20 767 01 89 (direct)

M +31 (0)6 31 67 03 92

casper.riekerk@finnius.com